

Jsoucno jako „samopohyb“

Aristotelés říká (Met XI,9), že „je tedy tolik druhů pohybu a změny, kolik je druhů jsoucna“ (př. Kříž, 0176, s. 287). Z této formulace by ovšem vyplývalo, že mezi jsoucný není žádného, který by byl bez pohybu, což by ovšem Aristotelés nikdy takto neřekl. (Met IV, 8: pravdu nemají ani ti, kdo tvrdí, že se všechno pohybuje, nejen ti, podle nichž je všechno v klidu.) Ale připusťme navzdory tomu, že všechno jsoucna jsou spjata s pohybem, tj. že se nějak pohybují. a pokusme se odtud jít dál. Co je zdrojem jejich „nejvlastnějšího“, protože zvnějšku nevyvolaného pohybu? Nevím, zda tento nejvlastnější pohyb jsoucna můžeme ztotožnit s tím, čemu třeba Patočka „původnost“, „prvotnost“, a dokonce „subjektivnost“ (Doslov, 200), přičemž ovšem má na mysli „subjektnost“, Němci někdy říkají „Subjektität“). Patočka se pokouší o řešení, které ve mně ovšem vyvolává jisté pochybnosti, když (Doslov, 201) mluví o „porozumění vlastnímu bytí, které se vyčerpává svým výkonem“ a když samu „tematizaci vnějších předmětů“ chápe jako „nepůvodní přístup k věcem“ (dtto). Mám totiž za to, že ztotožnění bytí jsoucna s jeho sebe-výkonem nechává otevřenu otázku po jeho původu resp. po zdroji jeho schopnosti aktivity, tj. výkonu svého bytí. Po mém soudu nelze bytí jsoucna redukovat na tento sebevýkon, neboť výkon předpokládá vykonávající „subjekt“, i když ten pochopitelně nezůstává uprostřed sebevýkonu beze změny (a v tom smyslu subjekt může na svém bytí, tj. na průběhu svého událostného „stávání se“ v rozsáhlé míře pracovat resp. spolupracovat). Každé (pravé) jsoucno nějak začíná a posléze nějak končí; toto jsoucno sice může také na svém konci spolupracovat nebo dokonce jej zavinit, ale rozhodně nemůže „způsobit“ ani „vyvolat“ svůj počátek. Jsoucno je sice celé událostným děním, tj. je pohybem (sebe pohybem, sebevýkonem), ale tím se v žádném případě nevyčerpává. Jsoucno není schopno vzniknout „samovznikem“, a zároveň rozhodně nemůže být ve svém počátku či vzniku odvozováno od jiných jsoucnen. Žádné jsoucno proto také nemůže být „příčinou“ vzniku jiného jsoucna. (Písek, 140613-1.)